

СЕКЦІЯ 18

ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

***Керівник секції:** завідувач кафедри адміністративного і фінансового права,
доктор юридичних наук, професор Л. Р. Біла-Тіунова*

***Секретар секції:** лаборант кафедри адміністративного і фінансового права
А. В. Назарчук*

КІВАЛОВ СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

*Президент Національного університету «Одеська юридична академія»,
професор кафедри адміністративного і фінансового права,
доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України,
академік НАПН України, Заслужений юрист України*

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЯК НАПРЯМУ ТРАНСФОРМАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ СФЕРИ

Протягом тридцяти років незалежності України розуміння ключових параметрів адміністративного права зазнало істотних змін, а також відбулися суттєві трансформації у трактуванні предмета, методів, принципів, цілей та системи цієї галузі вітчизняного права. Одночасно, набула превалюючого значення концепція електронного урядування, яка опосередкувала використання сучасних технологій суб'єктами публічного адміністрування. Саме таке оновлення ціннісних орієнтирів владарювання виступило підґрунтям і рушійною силою розбудови сучасної моделі адміністративного права, що простежується в усіх модифікаціях його предметної сфери.

Предметну сферу адміністративно-правового регулювання первинно пов'язано з діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, яка зазнала суттєвих змін не лише з переосмисленням формату впорядкування, але й у зв'язку з практичною потребою його цифрової модифікації. Ретроспектива реалій сьогодення щодо використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у практиці державних інституцій, свідчить про появу вказаного вектору ще у 90 роках (з моменту утворення Національного агентства з питань інформатизації при Президенті України та прийняття Закону України «Про національну програму

інформатизації» і т.д.). При цьому, акцент використання інформаційно-телекомунікаційних технологій під час виконання владно-управлінських повноважень було зроблено на інформатизацію.

Станом на теперішній час, акцент використання сучасних (інформаційно-телекомунікаційних технологій) розширено через популяризацію ідеї цифрового розвитку [1]. Хибним є твердження, що змінено, наприклад, виключно сфери використання сучасних технологій або поліпшено самі інформаційно-телекомунікаційні засоби. По суті, відбулась суттєва трансформація сприйняття технологічного прогресу, що торкнулось:

- а) принципів діяльності публічних інституцій та їх функціонерів;
- б) організаційно-структурних та компетентнісних характеристик правового статусу суб'єктів публічної адміністрації;
- в) способів управлінського впливу на суспільні відносини.

Для ілюстрації зазначених змін, виокремимо два етапи впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій в практиці суб'єктів публічної адміністрації:

- 1) інформатизаційний;
- 2) цифровізаційний.

В межах першого етапу, стратегічною метою для України виступало використання здобутків науково-технічного прогресу як об'єктів інформаційної інфраструктури, які дозволяють ефективно вирішувати поставлені завдання. При цьому, власне політики інформатизації як окремого напрямку державної політики не було; її окремі складові стали складовою частиною соціально-економічної політики України [2]. Для цілей окреслення ролі концепту інформатизації у функціонування органів державної влади, у 2010 р. в Україні було прийнято «Концепцію розвитку електронного урядування в Україні». Формально, інформатизація призвела до нової форми здійснення державного управління – електронного урядування.

Цифровізаційний етап використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у діяльності суб'єктів публічної адміністрації ознаменовано прийняттям Концепції розвитку електронного урядування в Україні у 2017 р. Це пов'язано з тим, що ідея використання сучасних технологій набуває всеохоплюючого значення, виокремлюється такі принципи діяльності управлінських структур, як: цифрового за замовчуванням, одноразового введення інформації, сумісності за замовчуванням, доступності та залучення громадян, відкритості та прозорості, довіри та безпеки [3]. Паралельно, саме «цифровізація» є консервативним напрямом розвитку електронного урядування. Як слушно зазначено Н.О. Стебленою: «...зміна політики у цифровому напрямі має свої особливості адаптації державної політики до тренду цифровізації, що виражено у здатності політичних акторів використовувати цифровий інструментарій, виробляти та поширювати контент для миттєвої мобілізації низки мережових аудиторій, наявність у політичних інститутів цифрової інфраструктури для розбудови мереж прямої взаємодії із суспільством» [4].

Як наслідок, 2 вересня 2019 року внесено зміни до інституційної системи забезпечення цифрового розвитку впорядкування суспільних відносин шляхом утворення Міністерства цифрової трансформації України через реорганізацію Державного агентства з питань електронного урядування України [5]. Виходячи з детермінуючих ознак, на основі яких здійснюється градація суб'єктів публічного адміністрування, Міністерство цифрової трансформації України є: а) органом державної виконавчої влади; б) суб'єктом, якого законодавством наділено власними владно-розпорядчими повноваженнями; в) суб'єктом, повноваження якого поширюються на усю територію України; г) суб'єктом, що здійснює забезпечувальне публічне адміністрування (наприклад, при реалізації таких повноважень, як сприяння розвиткові та доступності послуг широкосмугового доступу до Інтернету) та сприяюче публічне адміністрування (наприклад, при реалізації таких повноважень, як забезпечення надання електронних та адміністративних послуг, електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації та інвестицій в ІТ-індустрію) тощо.

До суб'єктів, яких наділено окремими повноваженнями по впровадженню в практичну площину інформаційно-телекомунікаційних технологій, доцільно віднести:

1) Кабінет Міністрів України, яким проводиться державна політика у сфері інформатизації, сприяння становленню єдиного інформаційного простору на території України; вживаються заходи по вдосконаленню державного регулювання у науково-технічній сфері, стимулювання інноваційної діяльності підприємств, установ та організацій тощо. Окрім цього, при Кабінетові Міністрів України утворено Міжгалузеву раду з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, яка є тимчасово діючим консультативно-дорадчим органом, що сформований з метою дослідження проблемних питань щодо реалізації державної політики у сферах цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації;

2) міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, обласні, Київська та Севастопольська міські державних адміністрацій в межах наданої компетенції, в тому числі через утворення: а) самостійного структурного підрозділу з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації для виконання завдань високого ступеня складності, пов'язаних із цифровим розвитком органу виконавчої влади, а також координацією, розробленням і виконанням програм, проєктів, завдань і заходів у відповідній сфері (наприклад, департаменту, директорату, управління, відділу чи сектору); б) окремої посади відповідних спеціалістів;

3) органи місцевого самоврядування в частині розгляду електронних звернень громадян, заснування електронних засобів масової інформації, формування та ведення окремих електронних реєстрів і тому подібне;

4) інші суб'єкти, наприклад Президент України, що уповноважений видавати укази та розпорядження для упорядкування різних сфер

суспільних відносин, включаючи цифровізаційно орієнтовані форми врегулювання.

Підсумовуючи, приходимо до висновку, що оновлення адміністративно-правової сфери спричинено орієнтованістю на практичне втілення ідеї цифровізації. Станом на теперішній час функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів делегованих повноважень та інших суб'єктів, яких наділено окремими владно-розпорядчими повноваженнями здійснюється в межах цифровізаційного етапу використання нових технологій у правозастосування. Виокремлено інституційну систему суб'єктів, змістом діяльності яких є цифрова трансформація впорядкування суспільних відносин та цифровізація суспільних відносин загалом. Доцільним вбачається подальше здійснення наукових розвідок у напрямі виокремлення особливостей застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій у адміністративно-правовій сфері.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання цифрового розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2019 р. № 56. Дата оновлення: 05.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
2. Про національну програму інформатизації: Закону України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. В редакції 04.02.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80/ed19980204#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#top> (дата звернення: 10.05.2022)
4. Стеблина Н. О. (2020). Цифровізація політики в контексті трансформації сучасного світопорядку : монографія. Одеса : Фенікс, 358 с.
5. Деякі питання оптимізації державних органів виконавчої влади в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 2.09.2019 р. № 829. Дата оновлення: 20.02.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF/ed20210220#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

Ключові слова: адміністративно-правова сфера, інформаційно-телекомунікаційні технології, цифровізаційний етап, інституційний механізм, Міністерство цифрової трансформації України.

Key words: legal administrative sphere, information and telecommunication technologies, digitalization stage, institutional mechanism, Ministry of Digital Transformation of Ukraine.